

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2020-06-18

Närvarande: F.d. justitierådet Ella Nyström samt justitieråden
Per Classon och Stefan Johansson

En strängare syn på hantering av vapen och explosiva varor

Enligt en lagrådsremiss den 4 juni 2020 har regeringen
(Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande
över förslag till

1. lag om ändring i vapenlagen (1996:67),
2. lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling,
3. lag om ändring i lagen (2003:148) om straff för terroristbrott,
4. lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva
varor.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunnige
Max Stille.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Förslaget till lag om ändring i vapenlagen

9 kap. 1 a §

Paragrafen innehåller bestämmelser om straff för grovt vapenbrott och synnerligen grovt vapenbrott.

I första och andra styckena anges sådana omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett vapenbrott ska rubriceras som grovt eller synnerligen grovt (kvalifikationsgrunder). Detta innebär att rubriceringen tar sin utgångspunkt i dessa omständigheter. En samlad bedömning måste emellertid alltid göras. Det betyder att det inte är nödvändigt att kvalificera brottet som grovt eller synnerligen grovt när någon av de angivna omständigheterna föreligger och det är heller inte uteslutet att bedöma brottet som grovt eller synnerligen grovt i fall där ingen av de angivna omständigheterna är för handen. För att ett brott ska bedömas som grovt eller synnerligen grovt i sistnämnda fall krävs emellertid i princip att omständigheterna i det enskilda fallet framstår som försvårande i motsvarande grad som normalt gäller i de fall som anges i lagens exemplifiering.

Kvalifikationsgrunderna för grovt brott fick sin nuvarande utformning år 2014 då bl.a. kvalifikationsgrunden att "gärningen annars har varit av särskilt farlig art" infördes som en avslutande punkt. Därigenom betonas *de/s* att gärningens farlighet är central vid bedömningen av om brottet är grovt, *de/s* att det i det enskilda fallet måste göras en samlad bedömning av samtliga relevanta omständigheter där även andra omständigheter än de uppräknade kan vara av betydelse. Som ett exempel på när gärningen annars kan anses vara av särskilt farlig art angavs i förarbetena att ett vapen innehas i en kriminell miljö där det kan befaras komma till brottslig användning. Ett annat exempel

som redovisades var att vapnet inte är av sådan särskilt farlig beskaffenhet som gör att brottet ska bedömas som grovt enligt andra punkten, men där vapnets egenskaper i den aktuella situationen medför att gärningen kan sägas vara av särskilt farlig art. I vissa situationer kan t.ex. ett vapen som är litet och lätt att dölja åstadkomma större skada än ett vapen med större eldkraft. (Se prop. 2013/14:226 s. 41 och 47 f.)

I lagrådsremissen föreslås att exemplet om innehav i kriminell miljö med viss omskrivning ska lyftas upp till lagtext och utgöra en egen kvalifikationsgrund vid bedömningen av om vapenbrottet är grovt. Sålunda anges i den föreslagna fjärde punkten i första stycket att det särskilt ska beaktas om vapnet har innehafts i en sådan miljö att det typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning.

Vidare föreslås att det ska införas ett nytt tredje stycke i paragrafen som anger att enhandsvapen ska anses vara av särskilt farlig beskaffenhet (se första stycket p. 2), om det är kraftfullt eller har en särskilt farlig konstruktion eller utformning. Som exempel på enhandsvapen med särskilt farlig utformning anges i författningskommentaren ett vapen som på grund av sin ursprungliga utformning är särskilt lätt att dölja. Med detta avses vapen vars faktiska storlek är väsentligt mindre än storleken för typiska vapen av samma generella typ, liksom vapen som har utformats så att de inte ser ut som vapen.

Förslaget innebär att detaljeringsnivån i kvalifikationsgrunderna ökar och att dessa får en alltmer kasuistisk utformning. Detta kan leda till att det i rättstillämpningen anses att utrymmet för den bedömning av samtliga omständigheter som alltid ska göras minskar och att det inte sker någon egentlig farlighetsbedömning i det enskilda fallet. Till detta kommer att den valda lagstiftningstekniken kan medföra att

möjligheterna att bedöma andra typer av omständigheter som lika farliga begränsas och att uppräkningsgrunderna därmed kan uppfattas som uttömmande. Detta kan få till följd att tillämpningsområdet låses på ett icke avsett sätt.

Vad nu sagts illustreras av de föreslagna ändringarna. Det är till god ledning för rättstillämpningen att i förarbetena till lagstiftningen genom exempel peka på olika mer eller mindre precisa omständigheter som kan ha betydelse vid farlighetsbedömningen, t.ex. att ett vapen innehas i en kriminell miljö där det kan befaras komma till brottslig användning eller att användningen av ett vapen som är litet och lätt att dölja i vissa situationer kan åstadkomma större skada än ett mer kraftfullt vapen. Därigenom framhålls att samtliga omständigheter vid gärningen är av betydelse vid farlighetsbedömningen och att det inte är fråga om en mekanisk tillämpning så snart en enskild utpekad omständighet föreligger. Det bör också framhållas att det inte ställs samma krav på precision på exempel som anges i författningskommentaren som på de kvalifikationsgrunder som anges i lagtexten.

Mot denna bakgrund anser Lagrådet att det inte är lämpligt att i lagtexten lyfta upp och som en egen kvalifikationsgrund ange omständigheten att vapnet har innehafts i en sådan miljö att det typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning. Lydelsen är oklar och det går inte att utifrån lagtexten avgöra var gränserna går. Bestämmelsen får därmed sitt egentliga innehåll av det som anges i författningskommentaren. Där framgår att avsikten är att kvalifikationsgrunden ska omfatta en mängd olika situationer. Vissa av exemplen innebär att det sker en pressad tolkning av lagtexten, t.ex. att ett vapen bör anses ha innehafts i en sådan miljö redan på den grunden att det anträffas i en bostad vars innehavare har anknytning till en kriminell gruppering eller ett kriminellt nätverk eller

är involverad i annan brottslighet. Även situationen då innehavet sker på uppdrag av en sådan person ska inrymmas. Denna typ av exempel gör också att utrymmet för att vid farlighetsbedömningen beakta andra omständigheter kring gärningen begränsas.

Sammanfattningsvis anser sig Lagrådet inte kunna tillstyrka förslaget såvitt avser den nya fjärde punkten i första stycket. Detsamma gäller följaktligen förslaget till lag om ändring i 29 a § lagen om brandfarliga och explosiva varor, såvitt avser att det vid bedömningen av om ett brott är grovt särskilt ska beaktas om hanteringen eller överföringen har skett i en sådan miljö att varan typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning (första stycket punkten 3).

När det så gäller vad som ska beaktas vid bedömningen av om ett enhandsvapen ska anses vara av särskilt farlig beskaffenhet innebär förslaget en tydlig utvidgning genom att vapen som är särskilt lätta att dölja, liksom vapen som har utformats så att de inte ser ut som vapen, ska anses vara av särskilt farlig beskaffenhet. Det innebär att innehav av ett sådant vapen, oberoende av den situation i vilken det förekommer och även om vapnet inte är kraftfullt, blir att bedöma som ett grovt vapenbrott.

Det är svårt att i lagtext beskriva ett skjutvapens farlighet. Alla vapen är farliga och det är snarare situationen som vapnet förekommer i som kan bedömas vara mer eller mindre farlig. Det är emellertid rimligt att vissa vapen i sig måste betraktas som så farliga att ett innehav redan på denna grund gör att brottet bör bedömas som grovt, t.ex. innehav av kraftfulla vapen och vapen som på kort tid kan orsaka mycket omfattande skador. Det måste dock sättas i fråga om det är rimligt att i farlighetshänseende – oberoende av den situation där vapnet förekommer – i princip jämställa vapen som är små och lätta att dölja med betydligt kraftfullare skjutvapen. Lagrådet anser

därför att utformningen av förslaget i denna del bör bli föremål för ytterligare överväganden. Detsamma gäller följaktligen beträffande 6 a § i förslaget till lag om ändring i lagen om straff för smuggling, såvitt avser vad som ska beaktas vid bedömningen av om ett enhandsvapen ska anses vara av särskilt farlig beskaffenhet (femte stycket).

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.